

ВІДГУК

*офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента
Білика Вадима Миколайовича, на дисертацію Мостового Андрія
Михайловича, на тему: «Адміністративно-правові засади державної
політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в
Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних
наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право*

Актуальність теми дослідження. Малі та середні підприємства України сприяють розвитку соціальної та економічної стабільності, особливо в регіонах. Вони забезпечують робочі місця, підвищують добробут місцевого населення та можуть стати інструментом подолання бідності. Державна підтримка малого і середнього підприємництва є важливим фактором стабілізації ситуації в умовах кризи та післявоєнної відбудови. Тим більше, що Україна взяла на себе низку зобов'язань перед міжнародними організаціями, такими як ЄС, щодо реформування економіки, зокрема в контексті підтримки малого та середнього підприємництва. Євроінтеграція України вимагає впровадження європейських стандартів щодо державної підтримки бізнесу, фінансової та інституційної допомоги розвитку зазначених підприємств. Основуючись на вищезазначеному, вже стає зрозумілим, що обрана для дослідження здобувачем тематика є актуальною та своєчасною.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження є одним з перших комплексних досліджень у межах науки адміністративного права, що розкриває юридичну природу, значення, зміст та особливості адміністративно-правового механізму реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні з акцентом на ключових аспектах, які стримують її розвиток та способах мінімізації їхнього прояву. За результатами проведеного аналізу здобувачем сформульовано вагомі наукові положення і висновки.

Так, автором вперше завдання, принципи та напрями державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні розкрито через європейський та національний контекст з узагальненням про наявність діалектичного взаємозв'язку між ними, що обумовлений залежністю України від європейських стандартів і практик у сфері підприємництва, а також потребою в адаптації та інтеграції цих стандартів до національної правової системи, що вже має позитивний прояв підготовкою реформ у сферах державних закупівель, державного нагляду, доступу до ринків та фінансування тощо, а також активною роботою над прийняттям цільової стратегії для малого та середнього підприємництва.

Заслужують також на увагу авторський підхід до розкриття сутності адміністративно-правового механізму реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні через інкорпорацію характеристик адміністративно-правового регулювання/дерегулювання (наприклад, ліцензування, реєстрацію, нагляд і контроль) та правового забезпечення (прийняття законодавчих актів, що стимулюють розвиток підприємництва або спрощують адміністративні процедури), у тому числі адміністративно-правового (підзаконна правотворчість, що доповнює та конкретизує основні законодавчі акти), адже такий підхід, на думку автора і ми з цим погоджуємося, створює комплексний каркас розуміння взаємозв'язку між правовими нормами і реальними практиками управління розвитком малого і середнього підприємництва в Україні.

Погоджуємося також із висновком автора, що відсутність єдності наукового підходу до визначення адміністративної процедури є цілком закономірним явищем. Автором виявлено, що такий стан речей продиктований не тільки складністю та багатогранністю цієї категорії, а й прагненням науковців внести свій вклад до розвитку наукових знань, навіть попри те, що окремі з таких «добробок» мають спірний або взагалі недостатньо обґрунтований характер. Тому обґрунтовується необхідність формування постійного наукового діалогу із суб'єктами нормо та право

творення для вдосконалення категорійно-поняттєвої визначеності базових правових термінів, зокрема і адміністративних процедур, які не тільки виступають основою для формування правомірних відносин громадян з публічною адміністрацією, а й забезпечують стабільність і передбачуваність у правозастосуванні загалом. Крім зазначеного, автором визначено, що нормативно визначений підхід до ідентифікації її сутності є доречним в контексті аналізу адміністративних процедур реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, однак зауважено, що виокремлення лиш зовнішнього спрямування сфери їх застосування значно обмежує її сутність. У роботі наголошується на необхідності розширення рамок нормативного підходу для позначення перебігу процесів, що пов'язані з регламентуванням здійснення організаційної адміністративної діяльності у цій сфері.

Окрім того, робота містить й інші вагомні науково та практично цінні положення, які заслуговують на визнання.

Основні положення та зміст наукового дослідження. Структура дисертаційної роботи обумовлена його метою та завданням, об'єктом та предметом. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; зазначено про зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено дані про апробацію результатів дослідження; структуру й обсяг дисертації. Розділ 1 присвячений загальній характеристиці державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні, який складається з трьох підрозділів, у яких розкрито концептуальні основи формування державної політики у цій сфері, визначено правовий базис, її ключові принципи, завдання та напрямки реалізації. Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики у сфері

розвитку малого і середнього підприємництва в Україні» складається з чотирьох підрозділів, у якому визначено поняття та сутність заявленого до розгляду механізму, його основні елементи та складові.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні» складається з двох підрозділів, у яких висвітлено значення та особливості організації і здійснення співпраці між органами публічної влади та підприємців, а також визначено шляхи оптимізації вітчизняного адміністративного законодавства у цій сфері.

У висновках дисертації представлено результати проведеного комплексного аналізу змісту та сутності адміністративно-правових засад державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні, а також узагальнено практичні рекомендації щодо оптимізації механізму її реалізації. Загалом зроблені автором висновки є достатньо обґрунтованими, аргументованими та характеризуються високим ступенем достовірності. У сукупності вони свідчать про цілісність проведеного дослідження.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, відображені в 8 публікаціях у наукових фахових виданнях України та інших держав. Загальна кількість наукових публікацій, їх теоретична якість відповідає вимогам, встановленим до такого різновиду робіт.

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження підтверджується доданими до дисертації актами впровадження у науково-дослідній сфері та освітньому процесі.

Зауваження та пропозиції за змістом дисертації. Визначаючи актуальність проведеного автором дослідження, наукову новизну, високий теоретичний рівень, а також практичну значимість результатів, слід зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи Андрія Михайловича мають дискусійний характер, а деякі з них потребують додаткової аргументації:

1. В науці адміністративного права є багато спірних чи неоднозначних підходів щодо розкриття сутності «правового механізму». Одні науковці визначають, що «механізм права» та «правовий механізм» це різні поняття, інші, що тотожні. У своєму дослідженні, Ви також не досить переконливо обґрунтували сформований термін «адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні». На захисті хотілось би почути більше аргументів з означеного.

2. Доцільно було б звернути увагу на ще один напрям державної політики у досліджуваній сфері як підвищення рівня підприємницької освіти та професійного розвитку. Цей напрямок, на нашу думку є ключовим для забезпечення сталого розвитку підприємництва і може включати наступні складові як: створення освітніх програми для підприємців, спрямовані на розвиток управлінських навичок, фінансової грамотності, та знання в сфері інновацій та новітніх технологій; підтримка молодих підприємців через програми наставництва та бізнес-інкубатори, які забезпечують навчання та ресурси для старту бізнесу; реформування професійно-технічної освіти, орієнтованої на потреби ринку, щоб підвищити кількість кваліфікованих працівників і розвинути культуру підприємництва серед молоді; стимулювання розвитку жіночого підприємництва та забезпечення рівних можливостей для всіх соціальних груп у створенні та веденні бізнесу.

3. З огляду на обрану тему дисертаційного дослідження, не було б зайвим автору звернути увагу на зміст та сутність адміністративно-правових засад, тим самим обґрунтувати досліджувану проблематику її акцентом на ключових аспектах, які впливають на реалізацію державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні.

4. Аналіз думки автора свідчить про те, що розвиток цифрової трансформації малого та середнього підприємництва є необхідною умовою зближення вітчизняної правової системи з європейською. Складається

враження, що це єдина умова для інтеграції України в європейське правове поле належного розвитку підприємництва. Чи дійсно автор так вважає?

При цьому, вищенаведені зауваження істотно не впливають на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним та змістовним дослідженням.

Загальний висновок по дисертації. Дисертаційне дослідження, представлене здобувачем, є самостійною завершеною науковою працею, в якому отримані нові, доктринально обгрунтовані результати. Необхідно підтвердити достатній рівень теоретичної обгрунтованості висловлених здобувачем наукових суджень, положень і рекомендацій. Зміст автореферату дисертації повною мірою відображає структуру, хід проведеного дослідження, його основні положення та висновки. Автореферат дисертації не містить положень, які не увійшли до основного змісту роботи. Підсумовуючи вищезазначене можна констатувати, що дисертація Мостового Андрія Михайловича, на тему: «Адміністративно-правові засади державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні» відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

Вадим Білик